

E – BOOK

RODINNÉ PRÁVO



JUDR. **DAVID PYTELA**, MBA, LL.M.
ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘ

Obsah

Úvod 3

2. Rozvod manželství 3

2.1. Rozvod nesporný 4

2.1.1. Zákonné podmínky nesporného rozvodu 5

2.1.2. Procesní hledisko nesporného rozvodu 5

2.2. Rozvod sporný 6

2.2.1. Procesní hledisko sporného rozvodu včetně VZORU návrhu na sporný rozvod 6

3. Péče o dítě 9

3.1. Formy péče o dítě 9

4. Výživné pro děti 10

4.1. Podmínky pro stanovení výživného 11

4.2. Nehrazení výživného 12

5. Vyživovací povinnost mezi manžely 13

6. Vyživovací povinnost mezi rozvedenými manžely 13

Úvod

Rodinné právo se dotýká každého z nás. Rodinné právo především upravuje vztahy mezi manželi a dále mezi dětmi a rodiči. Do oblasti rodinného práva ovšem spadá i úprava registrovaného partnerství, určení otcovství, příbuzenství a švagrovství, manželské majetkové právo aj.



My se v rámci tomto e-booku zaměříme na nejčastěji řešené oblasti rodinného práva. Mezi tyto patří péče a výživné k nezletilým dětem, vyživovací povinnost mezi manželi a rozvedenými manželi a taktéž rozvod manželství.

2. Rozvod manželství

Manželství uzavírají páry za účelem láskyplného soužití muže a ženy, výchovy dětí a vzájemné podpory. V dnešní uspěchané době bohužel manželství ztrácí na své stabilitě a trvalosti. V manželství se mnohdy vyskytují takové problémy, až manželé dojdou do fáze, kdy už nadále nemají chuť ani sílu spolu dále setrvávat ve svazku manželském.



Současná právní úprava rozlišuje dva druhy rozvodu, a to rozvod nesporný neboli smluvený a rozvod sporný. V obou případech se jedná o řízení zahájené na návrh (žaloba), které se vede u příslušného soudu, nejčastěji jím je soud, v jehož obvodu je anebo bylo poslední společné bydliště manželů. Zahájení řízení je zatíženo soudním poplatkem ve výši 2 000 Kč.

Je třeba uvést, že **účast manželů u soudního jednání ve věci rozvodu manželství**, ať už sporného či nesporného, **je nutná**. Nelze tedy, aby při jednání byl přítomen pouze právní zástupce. U jiných řízení toto neplatí.

2.1. Rozvod nesporný

Charakteristické pro tento způsob rozvodu je, že se nezjišťují příčiny rozvratu manželství. Podmínkou je, že oba manželé **s rozvodem souhlasí**. Tedy oba manželé se shodují, že jejich manželství je „hluboce, trvale a nenapravitelně rozvráceno a nelze očekávat jeho obnovení“.

Zákon ovšem stanovuje další podmínky, které musí být splněny, aby manželství mohlo být rozvedeno nespornou cestou.

2.1.1. Zákonné podmínky nesporného rozvodu

Tyto podmínky jsou výslovně uvedeny v § 757 občanského zákoníku a musí být vždy splněny kumulativně (všechny dohromady):

První podmínkou je, že manželství trvá déle než jeden rok a manželé spolu alespoň šest měsíců nežijí. Je nezbytné si ujasnit, že pojem spolu nežijí nemusí nutně znamenat, že každý z manželů žije v jiném domě či bytě. Tato podmínka je naplněna i pokud manželé žijí v jednom obydlí, ale nesdílí společnou domácnost, což znamená, že každý si obstarává své potřeby sám (nákupy, vaření, praní apod.) a nevedou intimní život, jinými slovy žijí pouze „vedle sebe“.

Druhou podmínkou je, že manželé, rodiče nezletilého dítěte, jež nenabylo plné svéprávnosti, se dohodli na úpravě poměrů tohoto dítěte pro dobu po rozvodu a soud jejich dohodu schválil. Tato podmínka z logiky věci nemusí být naplněna, pokud je dítě již zletilé anebo pokud je manželství bezdětné.

Poslední podmínkou je, že se manželé dohodli na úpravě svých majetkových poměrů, a popřípadě výživného pro dobu po rozvodu. Tato dohoda slouží k vypořádání majetku, který je ve společném jmění manželů. Do společného jmění manželů patří majetek a dluhy nabyté jedním z manželů, popřípadě jimi oběma společně, za trvání manželství, pokud zákon nestanoví jinak anebo pokud nebylo dohodnuto jinak. Vypracování této dohody je právně složitější. Přitom v případě právních vad této dohody soud nemůže manželství nespornou cestou nerozvést. Lze tedy jen doporučit si alespoň tuto dohodu nechat vypracovat odborníkem.

2.1.2. Procesní hledisko nesporného rozvodu

Jak bylo řečeno výše jedná se o řízení zahájené na návrh, které je třeba zahájit podáním návrhu o rozvod manželství k příslušnému soudu. Návrh může podat jeden z manželů anebo také oba manželé společně tzv. společným návrhem, čímž dojde k urychlení řízení, neboť dojde rychleji k nařízení jednání před soudem.

Jak je již uvedeno výše, pokud mají manželé společné nezletilé dítě, soud jejich manželství nerozvede dříve, než budou soudně vyřešeny poměry k tomuto nezletilému dítěti. Za tímto účelem je třeba uzavřít dohodu ohledně péče a výživného k nezletilému dítěti pro dobu po rozvodu manželství a tuto společně s návrhem na její schválení poslat na příslušný soud. Je tak možné učinit před samotným podáním návrhu na rozvod anebo současně s ním, avšak vždy samostatným podáním, nikoliv jako příloha návrhu na rozvod.

Přílohou návrhu na rozvod manželství nespornou cestou musí být vždy již zmíněná dohoda o vypořádání společného jmění manželů, na níž musí být podpisy manželů úředně ověřeny. Toto ověření může provést i advokát připojením doložky o pravosti podpisu.

Jakmile je podán návrh na rozvod spolu s dohodou o vypořádání společného jmění manželů a taktéž návrh na schválení dohody ohledně úpravy poměrů k nezletilému dítěti po dobu po rozvodu, soud ze zákona nejprve nařídí jednání ohledně schválení dohody o úpravě poměrů k nezletilému dítěti, a to ve lhůtě cca 3 měsíců od podání návrhu. Jakmile je tato dohoda soudem pravomocně schválena, je nařízeno další jednání, a to již o samotném rozvodu manželství, a to ve lhůtě cca 2 měsíců od schválení dohody o úpravě poměrů k nezletilému dítěti. V soudním řízení o rozvodu manželství je zároveň schvalována zmiňovaná dohoda o vypořádání společného jmění manželů.

2.2. Rozvod sporný

K rozvodu spornému se uchylují manželé, kteří nesplňují některé z podmínek pro rozvod nesporný, kdy typicky buďto jeden z manželů nesouhlasí s rozvodem anebo se manželé nejsou schopni dohodnout buďto na úpravě poměrů k nezletilým dětem anebo na vypořádání společného jmění manželů.

V těchto případech je třeba jít cestou sporného rozvodu, který skýtá především tu nevýhodu, že jde o rozvod se **zjišťováním příčin rozvratu manželství**. Z tohoto důvodu může být řízení o rozvod časově, a především psychicky náročné.

Možností, jak se v případě sporného rozvodu vyhnout zjišťování konkrétních příčin rozvratu manželství, je, pokud jsou manželé schopni se dohodnout na tzv. **obecných příčinách rozvratu manželství** (např. rozdílný názor na trávení volného času, výchovu dětí, hospodaření se společnými prostředky apod.). O tomto musí být **naprostá shoda obou manželů**. V takovém případě soud nezkoumá konkrétní příčiny (kdo byl komu nevěrný, kdo komu doma ubližoval apod.).

V případě sporného rozvodu je potřeba, stejně jako v případě nesporného rozvodu, upravit poměry a výživné k nezletilému dítěti pro dobu po rozvodu. V tomto často dochází ke konfliktům, zejména když oba rodiče usilují o výlučnou péči anebo když jeden z rodičů nechce platit adekvátní výživné.

2.2.1. Procesní hledisko sporného rozvodu

Z procesního hlediska je tento způsob rozvodu manželství více časově i finančně náročnější.

Jak je již uvedeno výše, pokud mají manželé společné nezletilé dítě, soud jejich manželství nerozvede dříve, než budou soudně vyřešeny poměry k tomuto nezletilému dítěti. Za tímto účelem je třeba k příslušnému soudu podat návrh na úpravu péče a výživného k nezletilému dítěti pro dobu po rozvodu manželství. Je tak možné učinit před samotným podáním návrhu na rozvod anebo současně s ním, avšak vždy samostatným podáním, nikoliv jako příloha návrhu na rozvod. V tomto návrhu je třeba popsat formu péče (výlučná, střídavá, nebo společná), která by měla být soudem stanovena, a dále je třeba popsat osobní a majetkové poměry rodičů i nezletilého dítěte, zejména je třeba uvést informace o zaměstnání, zdravotním stavu a výdělcích rodičů a dále informace ohledně výdajů, zájmové činnosti, školní docházky a zdravotního stavu nezletilého dítěte.

Pokud se týká vypořádání společného jmění manželů, tak v případě sporného rozvodu je tuto otázku třeba řešit **samostatně**, buďto **písemnou dohodu manželů**, nebo **samostatným návrhem k soudu**. Ten se podává k soudu, který rozhodoval o rozvodu, a lze jej podat teprve až po právní moci rozsudku o rozvodu manželství, ale nejpozději do 3 let od tohoto okamžiku, jinak se uplatní vyvratitelná právní domněnka uvedená v § 741 občanského zákoníku.

Za podání návrhu na vypořádání společného jmění manželů je třeba uhradit soudní poplatek **ve výši 2.000 Kč**, kdy výše poplatku **se zvyšuje** v závislosti na počtu nemovitostí či obchodních závodů a jeho organizačních složek, jenž spadají do společného jmění manželů.

VZOR NÁVRHU NA SPORNÝ ROZVOD:

Okresní soud (*název*)

místo sepsání
datum sepsání

Žalobce: ..., bytem ... dat. nar.: ...
Žalovaný: ..., bytem ... dat. nar.: ...

návrh na rozvod manželství (dle ust. § 755 odst. 1 občanského zákoníku)

Soudní poplatek bude uhrazen na výzvu soudu.

I.

Manželství žalobce a žalovaného bylo uzavřeno dne ... před

a) (varianta 1)

Za trvání manželství žalobce a žalovaného se narodilo dítě – ..., nar.

Důkaz:

- oddací list
- výslech účastníků
- rodný list dítěte

b) (varianta 2)

Za trvání manželství žalobce a žalovaného se nenarodily žádné děti.

Důkaz:

- oddací list
- výslech účastníků

a) (varianta 1)

Žalobce a žalovaný bydlí doposud společně na adrese

b) (varianta 2)

Poslední společné bydliště žalobce a žalovaného bylo do ... na adrese

II.

Žalobce a žalovaný od ... přestali vést společnou domácnost, kdy manželství žalobce a žalovaného je hluboce, trvale a nenapravitelně rozvráceno.

Žalobce a žalovaný se vzájemně odcizili natolik, že jejich manželství již nyní plní pouze funkci formálního svazku. Žalobce i žalovaný vylučují jakoukoli možnost obnovení jejich společného soužití.

Důkaz:

- výslech účastníků

III.

(pokud mají manželé společné nezl. dítě)

Společně s tímto návrhem na rozvod manželství ke zdejšímu soudu žalobce podává samostatným podáním taktéž návrh o úpravu poměrů k nezl. pro dobu do a po rozvodu manželství.

Důkaz:

- výslech účastníků

IV.

Na základě výše uvedeného a s přihlédnutím k tomu, že manželství účastníků je hluboce, trvale a nenapravitelně rozvráceno a nelze očekávat jeho obnovení žalobce navrhuje, aby výše nadepsaný soud vydal tento:

rozsudek

I. Manželství ... a ..., uzavřené dne ... před ..., se rozvádí.

II. Žádný z účastníků nemá nárok na náhradu nákladů řízení.

.....

žalobce

3. Péče o dítě

Péče o dítě se neřeší jen při rozvodu manželství rodičů, ale také pokud se rozejdou partneři, kteří žili v poměru druh a družka, nebo i u párů, kteří jsou již rozvedeni, ale chtějí řešit změnu péče o nezletilé dítě. Soud přitom nezkoumá zájmy či přání rodičů, ale **nejlepší zájem dítěte**.



Soud při zjišťování zájmu dítěte zejména hledí na osobnost dítěte, životní poměry rodičů, citovou orientaci a zázemí dítěte, výchovné schopnosti rodičů, stálost výchovného prostředí, citové vazby dítěte k jeho sourozencům, prarodičům, popřípadě dalším příbuzným i nepříbuzným osobám, dosavadní péči o dítě ze strany rodičů a schopnost rodiče dohodnout se na výchově dítěte s druhým rodičem.

3.1. Formy péče o dítě

Rozlišujeme 4 formy péče o dítě. Stanovení formy péče o dítě závisí na dohodě rodičů anebo na rozhodnutí soudu. Těmito formami je:

Výlučná péče jednoho z rodičů

Na základě dohody rodičů anebo rozhodnutí soudu má jeden z rodičů dítě ve výlučné péči (tento také jediný může uplatňovat daňové zvýhodnění na dítě). Druhý rodič naopak má právo styku s dítětem a další práva a povinnosti s tím spojená (avšak daňové zvýhodnění uplatňovat nemůže). Rodiče dítěte se buď domluví, jak se rodič, který dítě nemá ve výlučné péči, bude s dítětem stýkat, nebo tak určí soud rozhodnutím. Soud může rozhodnout i o místě, čase a dalších podmínkách styku rodiče s dítětem. Dalším právem rodiče, který dítě nemá ve výlučné péči, je spolurozhodování o významných věcech dítěte, jako je vzdělání, kroužky, tábory, zdravotní zákroky atd. V případě, že by byl rodič z tohoto rozhodování vyloučen, může se obrátit na soud, aby vydal rozhodnutí závazné pro oba rodiče.

Společná péče

Je méně častou formou péče o dítě. Jejím základem je dohoda rodičů, kdy rodiče souhlasí a chtějí dítě vychovávat společně. Nejčastěji bývá využívána v případě, že rodiče před rozvodem bydlí ještě společně, popřípadě zůstávají i po rozvodu bydlet ve stejném obydlí.

Střídavá péče

Střídavá péče spočívá v tom, že je stanoveno určité časové období, po které je dítě u každého z rodičů (například 7 dní u otce a 7 dní u matky; toto časové období lze stanovit delší i kratší). Po tuto dobu nese každý z rodičů náklady na dítě sám a o další výdaje by se měli rodiče dohodou podělit. **Pozor, i v případě střídavé péče se stanovuje oběma rodičům výživné.** Soudy je tato forma péče upřednostňována, přesto soudy tuto péči nemohou stanovit v případě, že rodiče nejsou schopni společné komunikace, anebo z důvodu velké vzdálenosti bydlišť rodičů a s tím spojené komplikace se školní docházkou.

Péče jiné osoby

Tato forma péče o dítě je stanovena v případě, kdy nepřichází v úvahu péče ze strany ani jednoho z rodičů. Z povahy věci k ní není přistupováno často.

4. Výživné pro děti

Výživné je třeba hradit nejen na nezletilé děti, ale také na zletilé děti, a to do té doby, než jsou schopny se samy živit (typicky, než ukončí řádné studium).

Stanovit výživné lze dvěma způsoby, a to buďto dohodou rodičů (v případě zletilého dítěte dohodou povinného rodiče a tohoto dítěte) či rozhodnutím soudu. První z variant je výhodnější, jelikož zachovává dobré vztahy. Pokud musí být dohoda schválena soudem (v případě rozvodu manželství), tak musíme mít na paměti, že soud není povinen dohodu schválit. Soud především dbá na nejlepší zájem nezletilého dítěte, a tak dohodu neschválí, pokud by nebyla v jeho zájmu. V případě, že rodiče (v případě zletilého dítěte povinný rodič a toto dítěte) nejsou schopni se dohodnout, tak výši výživného stanoví soud.

Návrh k soudu na stanovení, buďto zvýšení či snížení, výživného může podat kterýkoliv z rodičů (v případě zletilého dítěte povinný rodič anebo toto dítě). Návrh se podává k okresnímu soudu v místě bydliště dítěte. Řízení je osvobozeno od soudních poplatků.



4.1. Podmínky pro stanovení výživného

Výživné není stanoveno tabulkově, ačkoli podpůrně se užívá nezávazná doporučující tabulka Ministerstva spravedlnosti. V této je uvedeno kolik % z čistého měsíčního výdělku by mělo činit výživné pro dítě v určitém věku:

Věk dítěte	Díl připadající na výživné
0 - 5 let	11 - 15 %
6 - 9 let	13 - 17 %
10 - 14 let	15 - 19 %
15 - 17 let	16 - 22 %
18 a více let	19 - 25 %

Pozn.: Tato tabulka pracuje s jedním dítětem. V případě více dětí dochází k redukcí výše výživného pro každé dítě.

Soud rozhoduje v každém případě individuálně. Soud totiž detailně zkoumá odůvodněné potřeby dítěte, jakož i schopnosti, možnosti a majetkové poměry povinného rodiče. Soud zkoumá jak příjmy povinného rodiče ze zaměstnání či brigád, tak i jeho movitou a nemovitou situaci, dále i jeho zdravotní stav a nezbytné měsíční výdaje, jako jsou náklady na dojíždění do zaměstnání, náklady na bydlení, nikoliv však výše splátek hypotéky ani jakýchkoliv jiných půjček.

Soud může také vycházet z potencionálních příjmů povinného rodiče za situace, kdy se povinný rodič vyhýbá práci anebo pracuje na pozici, kde dosahuje nižších výdělků, než by mohl dosahovat, typicky u OSVČ, kteří uplatňují daňové náklady paušálem.

4.2. Nehrazení výživného

Rodič, který zanedbává svou zákonnou vyživovací povinnost, se může dopustit přečinu zanedbávání povinné výživy dle § 196 trestního zákoníku. Tohoto trestného činu se dopustí rodič, který **déle jak 4 měsíce** zanedbává povinnou výživu. Upozorňujeme, že pro naplnění skutkové podstaty trestného činu zanedbání povinné výživy nemusí být vyživovací povinnost stanovena rozhodnutím soudu, jak se široká veřejnost domnívá, jelikož **vyživovací povinnost vzniká automaticky ze zákona** (každému rodiči je stanovena občanským zákoníkem; v případě soudního rozhodnutí soud pouze stanovuje její závaznou minimální výši).

5. Vyživovací povinnost mezi manžely

Manželé mají vzájemnou vyživovací povinnost v rozsahu, který oběma zajišťuje **zásadně stejnou hmotnou a kulturní úroveň**. Výživné lze žádat v situaci, kdy jeden z manželů není schopen sám si zajistit své potřeby, nebo je sice schopen zajistit si potřebnou výživu, ale v odlišné míře. Vyživovací povinnost je daná zákonem a trvá po celou dobu trvání manželství, a to i tehdy, pokud manželé žijí odloučeně.

Odlišné je to u nesezdaných párů, ty si výživné nárokovat nemohou.

Pojem výživa neoznačuje pouze stravu, ale i srovnatelné bydlení, ošacení, sportovní a kulturní vyžití. Na jak vysoké výživné máte nárok zjistíte poměrně snadno. Každý z manželů má nárok na polovinu financí, které každý měsíc přibudou do pomyslného rodinného balíčku po odečtení rodinných nákladů (na bydlení, společné děti aj.).

6. Vyživovací pov. mezi rozv. manžely

Předpokladem pro soudní přiznání výživného jednomu z rozvedených manželů je kumulativní naplnění dvou zákonných podmínek, a to, že manžel **není schopen sám se živit** a že tato **neschopnost má původ v manželství či v souvislosti s ním**. Typickým příkladem je situace v podobě péče o společné nezletilé děti, které nenabýly plné svéprávnosti, přičemž s ohledem na péči o děti není rodič (rozvedený manžel), jemuž byly děti svěřeny do individuální péče, schopen nastoupit do odpovídajícího zaměstnání. Dalším příkladem je invalidita vzniklá za doby trvání manželství.

Vedle těchto dvou základních podmínek je třeba zkoumat možnosti povinného rozvedeného manžela, a to, zda lze po něm úhradu výživného spravedlivě požadovat s ohledem na věk či zdravotní stav druhého (oprávněného) rozvedeného manžela.

Pokud se týká rozsahu výživného, zde již neplatí, jako v případě trvání manželství, nárok na stejnou hmotnou a kulturní úroveň, ale pouze nárok na **přiměřenou výživu**. Přiměřenou výživu je třeba chápat jako výživu k zajištění nejen nutných potřeb oprávněného rozvedeného manžela, ale i dalších osobních potřeb, avšak v omezené míře oproti výživnému manžela (výživné za doby trvání manželství).

Občanský zákoník z hlediska výše nároku na výživné rozvedeného manžela **speciálně upravuje** případ, kdy jednomu z manželů byla rozvodem způsobena závažná újma.

Konkrétně je stanoveno, že manžel, který rozvrat manželství převážně **nezapříčinil** nebo s rozvodem **nesouhlasil** a kterému byla rozvodem způsobena **závažná újma**, může požadovat výživné v takové výši, které zajistí, aby rozvedení manželé měli v zásadě **stejnou životní úroveň**.

Občanský zákoník ovšem stanoví, že pokud se rozvedený manžel dopustil vůči druhému rozvedenému manželovi jednání, které naplňuje znaky domácího násilí, tak nemá právo výživné v této výši požadovat, ač by jinak podmínky pro přiznání práva na výživné byly naplněny.